

Ostalo

Mr. sc. Ivana Barković
Pravni fakultet, Osijek

NOBELOVA NAGRADA ZA EKONOMIJU ZA 1999. GODINU

ROBERT A. MUNDELL - OTAC TEORIJE O OPTIMALNIM VALUTNIM PODRUČJIMA

Švedska kraljevska akademija za znanost uručila je 14. listopada 1999. godine po 31. put Nobelovu nagradu za ekonomiju, utemeljenu u čast švedskog inovatora i poduzetnika Alfreda Nobela, 66-godišnjem kanadskom profesoru Robertu A. Mundellu s *Columbia University* u New Yorku, za izuzetne znanstvene doprinose u području monetarne dinamike i optimalnih valutnih područja. Uručivši mu ovo prestižno znanstveno priznanje i ček u iznosu od 7.9 milijuna švedskih kruna (oko 960000 dolara), svrstala ga je u besmrtnu elitu nobelovaca koji su svojim radom i rezultatima zadužili sadašnje, ali i buduće generacije znanstvenika i praktičara.

U četrdesetak godina predanog znanstvenog rada Robert Mundell je ekonomski bibliografski opus obogatio s preko stotinjak članaka u znanstvenim časopisima te knjigama: *The International Monetary System: Conflict and Reform* (1965), *Man and Economics and International Economics* (1968), *Monetary Theory: Interest, Inflation and Growth in the World Economy* (1971), *A Monetary Agenda for the World Economy* (koautor, 1983), *Global Disequilibrium* (1990), *Debts, Deficit and Economic Performance* (1991), *Building the New Europe* (1992), *Inflation and Growth in China* (1996).

Pored akademskog angažmana, profesor Mundell član je osoblja Međunarodnog monetarnog fonda, te je ekonomski savjetnik brojnim međunarodno poznatim institucijama (UN, Svjetska banka, Europska komisija, itd.) te vladama i centralnim bankama Sjeverne i Latinske Amerike, Europe, Kanade. Hrvatska ekonomska struka također je zahvalna Robertu Mundellu, koji je zajedno s našim uvaženim znanstvenikom dr. Matom Babićem, osmislio i realizirao pokretanje znanstvenog časopisa Zagreb's Journal of Economics. Prvi broj časopisa okrunjen je Mundellovim člankom "*The International Adjustment Mechanism of Balance of Payments*" dok njegovo ime u izdavačkom odboru zasigurno plijeni pažnju i daje dodatni znanstveni integritet ovom hrvatskom časopisu.

Dodjeljujući mu nagradu, predstavnici Švedske kraljevske akademije za znanost naglasili su da Mundell "*izabire svoje predmete istraživanja s neuobičajenom - gotovo proročanskom - točnošću glede predviđanja budućih razvoja međunarodnih monetarnih aranžmana i kapitala tržišta.*" Iako datiraju nekoliko desetljeća unatrag, teorije koje je

Mundell postavio i dalje ostaju srž podučavanja međunarodne makroekonomije.

Originalni znanstveni radovi i rezultati potvrđuju Mundellov futuristički senzibilitet o ekonomskim trendovima. Naime, najproduktivnije znanstveno razdoblje profesora Mundella započinje nakon njegovog doktorata na *Massachusetts Institute of Technology* 1956. godine u vrijeme kada su devizni tečajevi bili fiksni gotovo svugdje u svijetu, a nacionalne valute smatrane nužnošću. Mundell tadašnju konvencionalnu međunarodnu mudrost Bretton-Wood sustava stavlja na kušnju glasnim razmišljanjima zašto treba, ili možda ne treba, biti toliko puno valuta u svijetu, te paralelno navodi prednosti i nedostatke dviju alternativnih solucija - stvoriti valutnu uniju ili zadržati fluktuirajući tečajni sustav. Kritičkom analizom ovog pitanja Mundell dolazi do stvaranja poznate **teorije o optimalnim valutnim područjima**, koja postaje intelektualnim temeljem i početnom točkom kompleksnog projekta Europske unije - uvođenja eura kao jedinstvene valute među zemljama-članicama. Mundell definira optimalno valutno područje kao skup regija unutar kojih je najjeftinije usvojiti valutu specifičnu za to područje, a koja će se kao jedinstvena valuta uspješno održati samo ako je mobilnost radne snage unutar tih područja dovoljno velika da apsorbira tržišne smetnje koje se pojavljuju usred tzv. asimetričkih šokova potražnje za određenim proizvodima regije. Na ovako čvrst Mundellov teorijski temelj nadovezao se niz istraživača i znanstvenika koji su teoriju proširivali i obogaćivali novim kriterijima uspješne održivosti jedinstvene valute kao što su mobilnost kapitala, zajedničkog poreznog sustava i platnog prometa, regionalne specijalizacije, itd. Zanimljivo je primijetiti da je Mundell već prije otprilike 38 godina počeo kovati svoje teorije o fluktuirajućem tečaju i monetarnom aranžmanu ujedinjene Europe. Tada je još postojao oblik znan kao Europska ekonomska zajednica koja je brojila jedva 6 zemalja-članica od kojih ni jedna nije dozvoljavala fluktuirajući tečaj. Danas Europska unija broji 15 zemalja članica. Ono što je za Mundella predstavljalo znanstvenu znatiželju, za ekonomsku znanost pak akademsku ezoteričnost, ubrzo je dobilo punopravno mjesto u znanosti i praksi.

S kakvim je senzibilitetom predviđao i postulirao buduće, posebice monetarne, trendove, s toliko je znanstvene spretnosti modernizirao tradicionalne modele i teorije makroekonomije prilagođavajući ih suvremenim tržišnim okolnostima. Šezdesetih godina Mundell doraduje analizu monetarne i fiskalne

politike uvođenjem dvaju elemenata - vanjsku trgovinu i mobilnost kapitala - u poznati IS-LM model zatvorene ekonomije koji je 1972. godine osmislio još jedan nobelovac, Sir John Hicks. Prilagodavanje modela otvorenih ekonomija dozvolilo je Mundellu prikazati neospornu vezu deviznog tečajnog sustava i stabilizacijske politike: fluktuirajući devizni tečaj daje snagu monetarnoj politici, dok fiskalnu ostavlja nemoćnom i vice versa glede fiksnog deviznog tečaja. U isto vrijeme Marcus Flemming, tadašnji zamjenik direktora MMF-a također se počeo baviti pitanjima stabilizacijske politike u otvorenim ekonomijama, pa se u udžbenicima često pojavljuje ova vrsta analize pod nazivom **Mundell-Flemming model**. Po pitanjima analitičke snage, Mundellov doprinos znanosti ovdje svakako dominira.

*Sažetak ostalih znanstvenih doprinosa obuhvaća teoriju o inflaciji, kamatama i rastu u okviru koje je makroekonomistima dobro znan **Mundell-Tobin efekt**; monetarni pristup platnoj bilanci; suosnivač je pojma **“supply-side economics”**, a također je dosta pisao i o povijesti međunarodnog monetarnog sustava.*

Pregled znanstvenog rada Roberta Mundella zanimljivo je završiti podatkom o njegovoj matičnoj kući, kojoj je odan još od 1974. godine. Naime, Columbia University u New Yorku sveučilište je s poznatom tradicijom na području ekonomskih znanosti. Robert Mundell šezdeseta je osoba koja je ili predavala ili studirala na ovom sveučilištu a da je osvojila Nobelovu nagradu. On je drugi redoviti profesor tog sveučilišta koji je osvojio nagradu, slijedeći put uspjeha *William S. Vickeryja*, kojemu je ovo priznanje dodijeljeno 1996. godine. I dok *Columbia University* u New Yorku ne skriva ponos i zadovoljstvo glede još jednog ovakvog uspjeha, profesor Robert Mundell je o nagradi medijima samo kratko i skromno prokomentirao: *“To je mjera poštovanja koje za mene imaju kolege širom svijeta, a takvo priznanje me zaista čini sretnim.”*